

Maximilianus austrie ac burgundie dux. fili⁹ ipatoris friderici tercij. viuentem
 adhuc pre anno salutis. 1486. in franckfordia coi voto electoz rex declaraf.
 Nunc vsq; vna cu pre ipauit annis. 7. Vir summa virtute decoratus. corpe agili.
 rei militaris scientia insignitus. virtuteq; nemi cedens. immo humanitate z libe
 ralitate ceteros re ges antecedens. Rex certe dignissimus z bello fortunatus. at
 q; in omibus fortissimus nec vlla vicioz labe notatus. magnanimus atq; in ar
 mis strenuus. Is tpe iuuentutis in burgundia accessit. Et maria filiam ducis ca
 roli illustrissimam feminam. in coniuge desponsauit. Et ob hanc rem burgundie duca
 tum sibi vendicauit. Et per aliqua tepora in subiectis prouincijs cum gaudio ac
 iusticia regnauit. Quauis ludouicus francoz rex. aliqua q; socer possidebat ade
 mit. Gaudebat itaq; hec regio felicior omi. q; tanto duce celebrata fuit. Qui iu
 stus optima iura dabat. Sequana quondam hedua dicta prestans burgundiu no
 men nacta. terra armis potens. habens agri leta munera. z nobilitatem virozuz
 antiqua. ob ducem nouellu. pariterq; comitem gaudebat. Brabantia quoq; optima
 Limburga. Lucenburga. geldria. Et flandria diues opu ac pplis potentib⁹. Co
 mitem huc leta videre suu gaudebat. artosiu item potens armis ac namurcu. nobi
 lis hannonia. holandria atq; zelandia eu summe colebant. Mechliniaq; huma
 na z salina atq; frisia. de suo nouo domino exultabant. Cuz ducem potente aduen
 tasse sentiebant. Certabat alij alios supare colendo dicentes. Venisti tandem gra
 tissimus. Quo aut tpe maria eiusvxoꝝ vixit cu omni pace z leticia regnu possedit
 Ex qua cu genuisset filiu philippu. z margaritam filiam. Ipsa paulpost casu equi
 currentis delapsa. fractis ceruicibus expirauit. Anno vo sexto z octuagesimo su
 pra quadragesimum millesimu. die. xx. mensis ianuarij. Cu genitore friderico
 impatore franckfordiam vrbe ingressus. Exm die sedecima february peracto of
 ficio diuino. in basilica diui Bartholomei. Electores romani imperij obseruato
 ordine bulle auree. felici consensu eu in regem eligentes. Postea eodem anno die
 x. mensis aprilis in ciuitate Aquensi cu ingenti solennitate corona caroli magni
 ex archiuis Murebergensiu. p eos coronatus fuit. Elucebat em in eo inaudita principandi scientia. in deli
 berando grauitas. in coficiendo celeritas. regnoz iusticie feruor z zelus. modestia. item singularis beni
 gnitas maxima ac clementia. cu vite ac moꝝ obseruantia. Quibus regijs virtutibus ornatus. Regia so
 boles. nulla ex parte priscoꝝ suoz laudibus inferior euasit. Ver post vxoris (vt pmissum e) casu eq curren
 tis defuncte. multa ne dum a proceribus certamina sustinuit. cu nollit eu sup eos regnare. s; z a brugensib⁹
 honesto carcere detentus. A quo cu liber euasisset. infinita mala apud flandreses secuta sunt. nec du finis.
 Victoriosissim⁹ aut rex maximilianus q xpianissimus inter principes xpianos ceset. mete reuoluens. q
 mo xpiani ab infidelib⁹ circudati sunt. Et in angulu coartati. potetissimi qndaz dnt. z orbis possessores.
 Et qntu impiu auiserut. qt nobiles vrbes. qt ditissimas puincias pdiderut. Inter qs etiã iudea terra no
 bile. terra sancta. terra in q prime nre fidei flores apparuere. Tacem⁹ alexadria. thebas. mephim. ac oem
 egyptu. z antiochia. in q primu xpianu nome auditu est. fons igit z origo nre salutis ad hostes defecit.
 hierosolima noui z ve. testameti nr. z constantinopolis colume grece. Id inclit⁹ rex aiaduertes p singulis
 recuperadis. nullu labore euitari debere arbitraf. Iudei em cu feder archa amississent. p recuperatione. nul
 lu belli piculu vitauere. greci ob raptã helena. decennale bellu gessere. Carthaginenses ppter fines paululus
 ampliados cruetissima plia cu cyrenesib⁹ comiserere. Romani sepe socioꝝ ca sumptis armis i pugna exiere
 Bellu aduersus infideles possessores necessariu fore decernes sibi psuasuz arbitratur. huic tante religionis
 ignominie. ac probro qua pmu psulere. Et si pcedetes negligetes fuerint. honoreq; suu puifecerint. suum
 negligere z turpitudini notare no patiet. Ac gliosum nome deterfa supioꝝ infamia augere popat. Qua
 obre bella germanie totis virib⁹ sopire conabat. Conuentione pncipu Mureberge p maxima. anno salut
 pmo z nonagesimo sup qdringetesimu millesimu pegit. p dies ples. vt pacem ne du germanie. s; toti orbi
 orbi ordiaret. platos pncipes z coitates admonuit vt huic salubri expeditioni s infideles adiumento esse
 possent. Adempta a domo austrie p regem hugarie genitori restituit. pace hugarie dedit. Buz p biennium
 pax vlis fuisset. restabat adhuc reliqe exercitus Mathie qs nigrã legionem vocabat. q tedio longe pacis af
 facti pto agmie i diuersas vtriusq; pannonie ptes eruperat. duo milia ad cofinia morauie z austrie ifesta
 acie psederat fortalicia qd ipi getuliter taberna vocat se munietes. Ex q excursionib⁹ suis omia loca cedi
 bus z latrocinijs turbabant. Qui tandem friderici cesaris iussu obsidione cucti expugnatoq; fortalicio mul
 tis ex his cesis. alijsq; captis. q septingeti superant. huj oppidis z baronib⁹ qz fines iuaserat traditi sunt.
 vt digna illis supplicia irrogaret. Itaq; trecentos ferme viennenses laqueo necarunt. ceteros eycingerus
 sustulit. ptim excoꝝatos ptim ad rogu affatos. ptimq; coctalicijs furnis immisos. vita illis ademit. Sed
 nisi infausta copulatio regis francie cum ducissa Britannie Maximiliano in vxorem tradita interuenisset.

Linea imperatoꝝ
 Maximilianus

Sexta etas mundi

Huic sancto proposito expeditionē dedisset. Faxitq; de^o gloriosus huic aduersitati finē. vt eccliam. vt religio-
nē. vt fidē xpianā. a barbaroz & infidelū incurtib⁹ defendere possit. Videmus em̄ vniuersam fere asy-
am a phenicibus & medis ad hellespontū vsq; turcoz tyrannidi parere. Totāq; traciā occupare. & vniuer-
sam greciā. etholos. epirotas. yllirios ad intimā vsq; dalmaciā omnia premere deterrima seruitute. Insu-
le pene om̄es a sinu adriatico ad mare ponticū iacentes vastate & desolate sunt. Et in primos germanos
& hūgaros sepe numero impetus faciūt. Sperabimus autē regi maximiliano nutu diuino. victoriā baud
dubie successurā. dum ceterē nationes hunc regem atq; ducem optimū sequentur. Cū diuitē ytaliā. no-
bilem galliā. fortem byspaniā. bellicosam ac populosam germaniā adiumento esse sentiet. hīs arma. hīs
equi. hīs pecunie abunde suppetāt. hīs vires longo maiores. quā infidelibus assunt. In deo quoq; spe-
randum erit. qui cause sue nequaquā deerit. Et pugnaturis diuinū auxiliū implozantibus mīme defuturum
credimus. vinci & possunt. & sepe victi fuerūt per superiores principes vti premissum est. Minor est infide-
lium potentia q̄ feratur. Nec dubium cum ad orientales prouincias eius ingressus patebit. tanto maio-
rem ad eū concursum inueniet cedentiū se populoz. quāto validior eius fuerit exercitus. Cum dominū glo-
riosum. principes occidentales secuti fuerint. Id om̄i christiane reipublice felix & fortunatū erit. Cum ipse
maximū & florentissimū imperiū adipiscetur. tum omnes qui sequentur amplissimas opes cōsequentur ex
hoc bello. proposita non facili solum. sed sperata certaq; victoria. quo ad mundanam & celestem gloriā. plu-
rimoz quoq; & amplissimoz regnoz. & ingentes opes & clarissima imperia puentura. Demū auxiliante
domino ibesu cum insigni victoria & glorioso triūpho reuertentur. Cum autem redierit inuictissimus rex
Maximilianus. subactis turcis. liberata tracia & grecia. ac alia spolia nephanda. Et terram sanctam xpianis
restituēt. Germanie principes qui multi defuncti sunt hac luce. Immortales sibi apud immortale deū
gratias peragent. Qualem ei currū apparabit ytalia & Germania. Quales gratiasaget ecclesia. q̄ festa
om̄is xpiana societates agitabit. Septentrionis & occidentis reges redeuntē magnū imperatōrē xpiane
reipublice seruatorē salutabūt. Cardinales cunctiq; p̄sules ecclesiarum. & magistratus vrbis. longo extra-
menia interuallo sacra ferentes obuiam ibunt. niuei stabunt. Ad frena quirites. sternetur purpura & ostro
quocūq; ab eo terra calcanda fuerit. Matrone nobiles. virginēsq; rosas & lilia e tectis in eum spargent. Et
varioz ferta florum sacro capiti annectent. Ipse curru sublimis aureos in plebem nūmos iaciet. quocūq; i
foro. quocūq; in trinito substiterit. nouos ludoz facies offendet. Acclamabitq; om̄is populus victori vitā
& gloriā. atq; ita triūphans non in capitolū falsiq; Iouis edem. sed in apostolorū principis beati Petri
basilicam deducetur. Ibiq; maximū sacerdotē Alexandrū sextum verū xpī vicariū. Et regni eterni cla-
ues tenentē inueniēs. largam ab eo benedictionem accipiet. Et amplexus atq; deosculatus sanctissimus
patrem. secum in penitiozē palatij partem secedet. vbi & de recentī victoria. Et de rebus germanicis & yta-
licis longos inter sese sermones habebunt. Tunc Conradi celtis poete laureati musa. quasi ab inferis re-
surgēt. & poemata cōponet. Antonius Sabellicus historias scribet. mortalemq; regem immortalitati
donabunt. Nos quoq; si quid strepere inter olozes poterimus. aliquid seorsum inueniemus. quod de tan-
to rege ad posteros referamus. Hec habuimus. que per oculū Nurembergense adijceremus. Vos valete &
bonū cōsulte ex Nuremberga. x. kalas Junias. Anno ab incarnatione saluatoris xpī Millesimo quadring-
gentesimo nonagesimo tercio.

→ H A S D ←

Ortas aliquas sine scriptura pro sexta etate deinceps relinquere conuenit. iudicio posterioz. q̄ emē-
dare addere. atq; gesta principum & priuatorum succedentium perscribere possunt. Non em̄ omnia
possumus omnes. Et quandoq; bonus dormitat homerus. In terra em̄ aurum queritur. & de fluuioz
alucis splendens profertur gloria. pactolusq; ditior est ceno q̄ fluente. Varij quoq; mirabileq; motus
in orbe indies exoriantur. Qui nouos requirunt libros. quibus ordine referantur. Pauca tamen de vlti-
ma etate vt perfectum opus relinquatur in fine operis adijciemus.

Berta etas mūdi

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page]

F. A. S. D.

XLIII

Sexta etas mundi

IX. CC. milio^{re}

Sexta etas mundi

Quod erat officium suscepti libri. auspice christo. quāuis rudibus pene verbis compleuimus prout ingenij mediocritas tulit. Decursus em̄ propo-
siti operis sex etatibus: ad metam nostri temporis prouecti sum⁹. Estq; annus quinquagesimus tertius imperij gloriosissimi imperatoris Friderici tercij. Ac filij eius incliti regis maximiliani septimus. Ad dēniq; sumi pontificis Alexandri sexti annus sui pontificatus primus. Diuino nāq; munere p tot regum ac imperatorum gesta. summorūq; pontificum ⁊ aliorum labores. pericula ⁊ summa exicia. Lympa exigua estuosum mare sulcantes euentum est quo ab initio proram direximus. Si aut parte in aliqua q plus maris. q minus q oportuerit exorbitatus est a veritatis tramite sapienti emendationi relinquimus. Si vō quicq; labore isto in pteritorū gestorū cognitionem ac figurarū oblectationem deduxerimus deo gratiaz largitori laudes exhiberi cupimus. Restant tādē ppauea de septima ⁊ vltima etate ac fine seculi mundanarū rez in huius operis calce differēdū. ne priora oīa sine laudabili fine irrita ⁊ infructuosa esse videantur nisi diuinū premiū bñtudinīs ppetue subsequatur

Quoniam in primordio operis de principio mūdi explicauimus et diuine lfe ad scientiam veritatis nos erudiunt. mundum deniq; finem habiturum. De quo nunc in fine operis differemus. Plato em̄ qui de mundi fabricatione differuit id explicare non potuit. qui celeste misterij qd nō nisi a prophetis ac deo discit ignorabat. ideo imperpetuum dixit esse fabricatum. quod longe secus est. qm̄ quicquid est solido ⁊ graui corporea vt initū cepit aliqñ. ita et finem capiat necesse est. Nam aristotiles cū nō videret quēadmodum posset tanta rez magnitudo interire ⁊ hanc p̄scriptionem vellet effugere. semper ait fuisse mundū ac semper futurum. Cū tamen terrā ⁊ aquā et ignem disperire. consumi extrahiq; videamus. que suntotiq; mundi partes. Intelligitur totus esse mortale cuius membra sunt mortalia. ita sit vt natum sit quicqd potest interire. Sed ⁊ omne quod sub visu oculorum venit ⁊ corporale (vt ait plato) ⁊ solubile sit necesse est. Epicurus igit (auctore democrito) veridicus in hac re fuit. qui ait ⁊ ortū aliqñ ⁊ aliqñ esse periturū. Propinquante tandem huius termino seculi humanarū rez statum cōmutari necesse est ⁊ in deterius nequicia inualecente prolabi. vt iam nostra hec tempora quibus iniquitas ⁊ malitia vsq; ad summū gradus creuit. In illius tamen insanabilis mali compatione felicia ⁊ ppe aurea possint iudicari. ita em̄ iusticia rarefiet. ita impietas ⁊ auaricia ⁊ cupiditas ⁊ libido crebescet. vt si qui tum forte fuerunt boni prede sint sceleratis ac diuerentur vndiq; ab iniustis. Soli autē mali opulenti sunt. boni vō in omnibus contumelijs atq; in egestate iactentur. Confundetur omne ius ⁊ leges interibunt. Nihil tunc quisq; habebit. nisi aut quesitū manu. audacia ⁊ vi omnia possidebunt. non fides in hominibus. non pax. non humanitas. non pudor. non veritas erit. atq; ita neq; securitas. neq; regimen neq; requies a malis vlla. Omnis em̄ terra tumultuabitur. fremunt vndiq; bella. omnes gētes in armis erūt et seinnicem oppugnabunt. Ciuitates finitime inter se preliabuntur. Tunc pagrabit gladius orbem metēs omnia ⁊ tanq; messem cuncta p̄sternens. Postremo vō tam detestabile atq; abhominandū tempus existet q nulli hominū sit vita iocunda. Euertentur funditus ciuitates atq; interibunt. non modo ferro atq; igni. verū etiā terremotibus assidujs ⁊ alluue aquarū ⁊ morbis frequentibus ⁊ fame crebra. Aer em̄ viciabitur ⁊ corruptus ⁊ pestilens fiet ⁊ modo importunis imbribus. modo inutili siccitate. nunc frigoribus. nunc estibus nimijs. nec terra homini dabit fructus. nec seges quicq;. non arbor. non vitis feret cui in flore spem maximam dederint. in fruge decipient. fontes quoq; cum fluminibus arescent vt ne potus quides suppetat. et aque in sanguinem aut amaritudinem mutabuntur. Propter hec deficient ⁊ in terra qdrupes ⁊ in aere volucres ⁊ in mari pisces. Prodigia quoq; in celo mirabilia mentes hominū maximo terrore confundent. Qui igitur cella tenent domina atq; imperia eos aperire oculos ⁊ aures reserare hec sequentia ⁊ preterita tempora persuadent ne eos letifer somnus obrepat. Vigilantes aspiciant quibus quāuisq; fortune tragulis pectus gerant. cū eius viribus humana non obstare consilia queant. ⁊ ex preteritis gestis q; in lubrico positi sint animaduertant ⁊ auaricie. luxui. furori. iactantiē ambitioniq; parcentes. letis ponere modum discant. memorantes dū ampliata leticia mentes. aut aliquo irritatas euentu aliquod enorme subintrat. Ea lege eos aggerē cōscendisse qua ceteros ruituros. si librauit in puncto penasq; offensis daturus. Vos igit qui appropinquare diem illum cernitis quo sit ex hac vita migrandum. Deum summum veneratione colite ⁊ integro affectu diligite. Sequimini sapientiam ⁊ virtutes apprehendite. honorate dignos. amicos summa cum fide seruate. prudentum consilia sumite ⁊ benignos vos moribus exhibete. humanitate ⁊ iusticia vt innocentes ad iudiciū venire possitis.

Septima etas mūdi

Mundum deus (vt premissum ē in principio operis) et hoc rez nature mirabile opus. sicut et in archa-
 nis sacre scripture cōtinetur. sex diez spacio consumauit. Deniq; septimū quo ab operibus requieuit
 sanxit. Hic est autē dies sabathi. qui in lingua hebreā a numero nomē accepit. Unde septenarius numerus
 legitimus ac plenus est. Nam et dies septē sunt. et septem stelle que non occidunt. Et septem sydera. q̄ vo-
 cantur errantia. quoz dispares cursus et inuales motus rez ac tempoz varietates efficere credūtur. De
 scriptis itaq; sex etatibus. Cum septima etas quiescentiū iudicat. Ab ascensione domini aperta ianua q̄
 etis. initiū habuisse ferunt. vsq; in presens cū sexta decurrit. et vsq; in finem mūdi cum illa protendit. Cū
 nūc de vltimo fine mūdi pagetur. de septima mentio fiet. que nec finem habebit. Cum requies animarū
 interminabilis sit. Sed ab octana resurgentiū etate suscipietur. Ideo liber Geneseos septimū diem vespere
 ram non habere edocet. De aduentu igitur antixpi. et morte sine rez. ac de extremo iudicio. in vltima etate
 mūdi differere placuit. Quomō autē consumatio futura sit. et qualis exitus humanis rebus impendat.
 si quis diuinas litteras fuerit scrutatus inueniet. sed et seculariū pphetarū cōgruentes cū celestibus vo-
 ces. finem rerum et occasum enūciant. describentes. quasi fatigati. et de labentis mundi vltimā senectutem.

De antichristo

Iminente iam tempoz conclusionē. Duo sane certissima. nec dum instantis iudicij indicia habem⁹.
 fidem israheliticę gentis. Et regnū persecutionēq; antixpi. quā psecutionē triū semis annoz futuram
 fides ecclesie tenet. Sed ne hec improvisa veniēs oēs passim quos imparatos inuenerit inuoluat. Enoch
 et Heliam maximos pphetas et doctores. ante huius exortum venturos in mūdū aiūt. Qui israheliticā ple-
 bem ad fidem conuertant gratiam. atq; ad pressuram tanti turbini partem electoz insuperabilem reddant.
 Qui cum ipi primo tres semis annoz predicauerint. Et sicut de vno eoz Helia propheta Malachias pre-
 dixit. cōuerterint corda patrū in filios. id est antiquoz fidem. dilectionēq; sanctorū meoz. Qui tūc victu-
 ri sunt mente plantauerint. Tūc exardescens illa horrenda persecutio. ipos in primis martyrij virtutē co-
 ronēt. Deinde ceteros fideles corripit vel martyres xpi gloriosissimos vel damnatos apostatas faciet
 Antixpus autē ex syria. vel vt alij habent ex babilone de tribu dan. malo spiritu genitus. euersor ac prodi-
 tor generis humani. Qui reliquias illius prioris mali cum ipso simul deleat. Ille teterrimus erit. et men-
 dacioz propheta. et seipm constituet et vocabit. deū se colū videbit. vt dei filiū. Et dabitur ei potestas. vt fa-
 ciat signa atq; prodigia. Quibus visis irbeat homines. vt adorent eum. per magicas artes a pessimis
 imbutus magistris. adiūgens se diabolus. totam sue virtutis potentiā. per quā magicam ceteris om̄ibus
 maiora patraret. indiuiduus comes attulit. Iubebit ignē descendere de celo. et solem a suis cursibus stare
 et imaginē loqui. Et fient hec sub verbo eius. Quibus miraculis etiaz sapientiū plurimi allicientur ab eo
 Tūc eruere dei templū conabitur. et iustum populum persequetur. Et erit pressura. et contritio qualis nū-
 q; fuit a principio mūdi. Quicūq; crederint atq; accesserint ei. signabūtur ab eo tanquā pecudes. Qui autē
 recusauerint notam eius. aut in montes fugient. aut cōprehensi exquisitis cruciatibus necabūtur. idem tu-
 stos homines obuoluet libris pphetarū. atq; ita cremabit. Et dabitur ei desolare orbem terre mensib⁹. xlvj.
 Id erit tempus. quo iusticia proijcietur et innocentia odio erit. Quo mali bonos hostiliter preliabuntur.
 Non lex aut ordo aut militie disciplina seruabitur. Non canos quisq; reuerbitur. nō officij pietatē agno-
 scet. Non senex aut infantie miserebitur. Confundentur omnia. et miscebūtur contra fas. contra iura natu-
 re. Ita quasi vno cōiq; latrocinio terra vniuersa vastabitur. Cū hec ita erūt tūc iusti et sectatores veritatis
 segregabūt se a malis. et fugient in solitudines. Cūq; venerit hierosolimam antixps se circūcidet. iudeis se
 christū fore ostendens. qui adherentes templū instaurabūt. deceptis munera copiosa donabit. quosdā aua-
 ricia subiugabit. Mittet quoq; per orbem legatos Heliam et Enoch. qui per hec tēpora in paradiso vi-
 runt eo tempore (vt premissum est) mortis debitum exoluent. Demū iuxta visionem danielis antixpus ad
 verticē montis oliueti diuertet. Ibi peribit. vnde saluator ad celos ascendit. Percussio autē illo perditio-
 nis filio. siue ab ipso dño. siue a michaele archangelo (vt quidā docent) et eterne vltione dānato. Non con-
 tinuo dies iudicij secuturus esse credendus est. Alioquin scire possent homines illius cui iudicij tempus.
 si post tres semis annos inchoate persecutionis antixpi confestim sequeretur. Post quantū vō tempus cō-
 sumate deuastationis venturus sit. nemini prozsus scire conceditur. Cuius quidē aduentus horam. meri-
 to sancti omnes diligunt. et citius adesse desiderant. Sed periculose satis agūt. si qui hanc prope. an lon-
 ge sit putare. vel predicare presumūt. Cum diuina sententia dicat. de die vltima vel hora nemo scit neq; an-
 geli celozum. nisi pater solus. Et vt diuus Hieronimus refert. Beatus qui interfecto antixpo supra mille
 ccxc. dies id est tres semis annos dies. xlv. prestolatur. quibus est dominus atq; saluator in sua maiesta-
 te venturus. Quare autem post interfectionem antixpi. xlv. dierum silentium sit. diuine scientie est. Nisi for-
 te dicamus dilatio regni sanctorum patientie probatio est.

De morte ac fine rerum

Prensus hominū omnium Adam. Na plasmatus fuerat. ut manente illo decederent tempora. nec vite termi-
 nū (quem a morte morsu diabolice temptationis appellamus) aliquo tempore sciret. Transgressione
 autem dominici precepti. in eo factum est. ut legem illico senserit in carne repugnātem. legi mentis sue. In
 sudore vultus sui vita illi agenda fuerit. Ex delictis in erūnas exulare iussus fuerit. Timor et tremor. super
 eū venerint. peccato obsorduerit. offenso creatore. offendi posse cepit. posthabito obedientie merito bru-
 torum impetum expauerit. expleto desiderio carnis corruptiones senseri. Innocentia explosa nocere. nec
 minus noceri posse suo periculo didicerit. cum tempore declinauerit. Immortalitatis statu amisso corruerit.
 per incrementa viuendi ad mortē festinauerit. Nos quoque qui ab eo originem trahimus. ad curas sol-
 licitudines. temptationes. tum corporis tum animi insuperabiles. Ad vltimū denique terribiliū mortem alligamur.
 Nature ab eo hanc conditionem sortiti. A quo propagationem generis incepimus. Quid enim eos
 apello. Quos admodum presens vita oblectat. in hac valle misertiarum. nec aliud inuenimus quā nature
 imbecillitatem. fortune ludibrium. voluntatis mutationem. voluptatum inquinamenta. temptationū bel-
 lum assiduū. Cum ingredimur in mundum ab infantia incipimus. Que etas quicquid videt ignorat. In-
 de in pueritiam. in qua nihil solidum sapere possumus. prouehimur ex puericia in adolescentias. In qua
 cum etate et sanguine voluptatum incentiua coalescunt progredimur. Ex adolescentia iuuentam ascendi-
 mus. In qua sicut maiora per etatem audemus. ita maioribus curis implicamur. Ex iuuenta in virilitate
 confirmamur. in qua grauiora prelia nos discerpunt. ambitu. auaricia liuore. libidinibus. et varijs demum
 anxietatibus consumimur. Ex illa in senectā descendimur. sicut quā p̄tinuis et quā nra senectus plena malis. ex senectate in
 decrepita decidimur. in qua cōtinuū horroz instat mortis nos pulsat et irritat. Aspiciamur te nudū informe iter va-
 gitur et lacrimas nascētes. Exiguo lacte solādū tremulū atque reptatē opis idiguū aliene quā muta pascunt et ves-
 sciūt caduci corporis ai inq̄ti morbo obsessus varijs subiectū passioib⁹ inueneris. Cōsiliū inopem. alterna leti-
 cia et tristitia fluctuantem. impotentem appetitus arbitrij cohibere nesciū. quā quantumue sibi expediat.
 Quis tibi potiusque modus ignorantem. Cui alimenta corporis. ceteris animantibus in aperto posita. mul-
 to labore conquirenda sunt. quem somnus inflat. cibus distendit. potus precipitat. vigilie extenuant. fa-
 mes contrahit. sitis arefacit. auditum timidūque fastiditatem. possessa deploratē et presentibus simul et p̄-
 teritis et futuris anxium. superbientem inter miseras suas. Et fragilitatis sibi consciū vilissimis vermibus
 imparem. vite breuis. etatis ambigue. vati inuitabilis. ac mille generibus mortis expositum. Omitto
 quod ita compacti sumus ut ocio tabescamus. labore frangamur. crapula opprimimur. Inedia extenuemur.
 Et quocūque a medio recedentes ad aliquod extremū vertamur. dissoluta temperie non parum ledimur. p̄-
 per singula momenta temporū cum celo vertimur. et vexamur fortune ludibrio sumus. Que summa infi-
 mis. yma summis mutare gaudet. Ita per omnē vite cursum angustiarum laborum erūnarum. insidiarum
 plena omnia occurrūt. Si tamen arma caritatis et scutū fidei sumpserimus. ad alterius vite p̄parationes
 actiones nostras instituerimus. quantacūque ea sint que occurrūt superabimus. Mors quoque oim doloris
 solutio est. ultra quā mala nostra non exeunt. que nos in illam tranquillitatem. in qua anteq̄ nasceremur.
 iacimus reponit. Mors quidem bene pureque morientibus vita est. Hinc et dissolui cupiunt (qui bene vi-
 xerint) et esse cum xp̄o. ut bene acte vite premiū p̄sequantur lumen eternū. Et profecto mors vite que neque
 doloribus. neque metu. neque inuidie. neque erūnis vllius subiecta est. Neque ipsi quoque morti quicūque obnoxia
 Et si altius aliquanto repetamus. Inueniemus mortem nihil aliud esse. quā peccandi finē. Nam cū Adā
 contra mandatum dei in flagitium lapsus esset. ne viuendo culpa reuiuisceret. et in peccato persisteret. eius
 corpus e terra factum. terre deus reddidit. non ut creature quā fecerat. sed ut peccato quod creatura ip̄a cō-
 miserat finem imponeret. Deus igitur et principium et finis. Cum is vult nascimur. Cum vult etiam mori-
 mur. Et sunt hec quidem prorsus diuinitatis eius. Nihil ad nos pertinentia. Illud vō tantūmodo nostro
 reliquit arbitrio. ut bene recteque viuendo bonū nancisceremur finem. Hoc itaque quod vniū nostrū est. id est ut
 in xp̄o domino nostro moriamur. summa ope adniti debemus. Quod qui faciunt non plane moriūtur. s̄
 transeunt a corruptione ad incorruptionem. a mortalitate ad immortalitatem. a perturbationibus ad trā-
 quillitatem. Non absurde fortassis quidam existimarūt. mortē non mō malū non esse. sed bonorum omnium
 maximū. Neque eniuero quoniā neque euocationis diem. neque horam nobis scire datum est. Per quā salutare
 fuerit. prepatos nos esse. cū deo sentientes. et mandatis eius obsequentes. nec diem differre tutū est. s̄ in-
 sipienter factū potius existimare. Plerosque enim vidimus summa corporis incolumitate. viribus integris
 nihil tale metuentes. morte repente interceptos. Contra nōnullos visque ad medicorum desperationem reda-
 ctos conualuisse. Cum hec igitur omnia in dei tantū potestate sint. nihil nobis reliquū videt. Nisi ut cum
 deo bñ sentientes eius p̄ceptis ut p̄misimus tū in omni vita. tū in vite termino maxime obediamur. Credimur
 firme omnes. quod deus hominem fecit ad ymaginē sui. Quid nobis facilius pot̄ accidere. quā dimittere luteum
 corp⁹ vicioz sarcinā. et ad eū euolātes redire. quod nos nō dedignat⁹ ē ad similitudinē sui facere. Quo sp̄s diu-
 no ip̄i sp̄u replet⁹ diuinitatis p̄iceps. et felicitatis ei⁹ agat eum p̄petuo inter āgelos et sanctorū choros.

Imago mortis

Morte nihil melius. vita nil peius iniqua
 O p̄ma mors hoīm. reſes eterna laborū
 Tu ſenile iugum domino volente relaxas
 Vincitorūq; graues adimis ceruice catenas
 Exiliumq; leuas. ⁊ carceris hoſtia frangis
 Eripis indignis. iuſti bona p̄tibus equans
 Atq; immota manes. nulla exorabilis arte
 A primo prefixa die. tu cuncta quieto
 Ferre iubēs animo. promiſſo ſine laborum
 Te ſine ſupplicium. v̄t. ⁊ eſt carcer perennis

Alfredo Jo. Saraua

Septima etas mudi

Quam fragilis sit vita hominu. q̄ plena malorum
Quam brevis. z misera. voluite mente ciues
Cum regna. nec comites possint depellere mortem
Nec iuuenum numerus. nec numerus senum
Ergo omnes iuuenes pueri cunctiq; senesq;
Conspiciant. omnis me tueatur homo
Precipue qui me quondam videre potentem
Quos mors dira suo prosequitur gladio
Quid mihi diuitie: quid opes: quid gloria mudi
Profuerint: nunc sum conscius ipse mihi
Quid iuuat argenti atq; auri tenuisse talenta
Quid tenuisse agros. amplaq; regna mihi
Nam cuncta hec regio metuebat nomia nostra
Horrebat famam imperiumq; meum
Nunc lapidis seruus nunc me tenet improba tellus

Nunc bellum indicunt angues vermesq; meumq;
Dilacerant corpus ossaq; lecta iacent
Quauis diuitis fuerit mihi magna potestas
Ut mea sit priscis equiparanda bonis
Non tamen hys copijs potuit vita mea tueri
Mors eriperet meaq; priuaret eis
Defleat hunc casum ciuis omnis. omnisq; priuatus
Dent lacrimas cuncti dent gemitusq; simul
Hanc inopes timeant diuites iuuenisq; senesq;
Matres atq; viri cuncta creata tremant
Ergo omnes quicunq; legent hec carmina nostra
Non dubitent iam iam talia facta sequi
Itaq; te exhortor elegos qui legeris istos
Ut mors sit cordi consociata tuo

Quam fragilis sit vita hominum quam plena malorum
Quam breuis et misera. Voluit mente ciues

Cum Regna nec Comites possint depellere mortem
Nec Iuuenum numerus nec numerus Senum

Ergo omnes Iuuenes pueri cunctiq; senesq;
Conspiciant omnis me tueatur homo

Precipue qui me quondam videre potentem
Quos mors dira suo prosequitur gladio

Quid mihi diuitie quid opes quid gloria mundi
Profuerint nunc sum conscius ipse mihi

Quid iuuat argenti atq; auri tenuisse talenta
Quid tenuisse agros amplaq; regna mihi

Nam cuncta hec regio metuebat nomina nostra
Horrebat famam imperiumq; meum

Nunc lapidis seruus nunc me tenet improba tellus

Quis mors eriperet meaq; priuaret eis
Defleat hunc casum. Omnis omnisq;
omnisq; priuatus

Dent lacrimas cuncti dent gemitusq; simul

Hanc inopes timeant diuites iuuenisq; senesq;
Matres atq; viri cuncta creata tremant

Ergo omnes quicunq; legent hec
Carmina nostra

Non dubitent iam iam talia facta sequi

Itaq; te exhortor elegos qui legeris istos
Ut mors sit cordi consociata tuo

Nunc bellum indicunt angues vermesq; meumq;
Dilacerant corpus ossaq; lecta iacent

Quauis diuitis fuerit mihi magna potestas
Ut mea sit priscis equiparanda bonis

Non tamen hys copijs potuit vita mea tueri

Mors eriperet meaq; priuaret eis
Defleat hunc casum

Dent lacrimas cuncti dent gemitusq; simul

Hanc inopes timeant diuites iuuenisq; senesq;
Matres atq; viri cuncta creata tremant

Itaq; te exhortor elegos qui legeris istos
Ut mors sit cordi consociata tuo

Ut mors sit cordi consociata tuo

meo Opus Opus Corona

De extremo iudicio ac fine mundi

Dispositione summi dei sic ordinatum est, ut iniustum hoc seculum, decurso temporis spacio terminum sumat. Extinctaque protinus omni malicia, et piorum animis ad beatam vitam reuocatis quietum tranquillumque pacificum, aureum denique ut poete vocant seculum, deo ipso regnante florescat. Impletis igitur temporibus que deus morti statuit, terminabit ipsa mors. Et quia temporalem vitam, temporalis mors sequitur. Consequens est, ut resurgant anime ad vitam penam, quia finem mors temporalis accipit. Rursus sicut vita animi sempiterna est, in qua diuinos et ineloquibiles immortalitatis sue fructus capit. Ita mors eius perpetua sit necesse est in qua perennas penas et infinita tormenta pro peccatis pendit. Proximate vero huius termino seculi, prodigia miranda per omnia elementa mundi fient. Quibus imminens exitus vniuersis gentibus intelligat. Diuus quoque Hieronimus ex annalibus hebreorum signa, xv. dierum ante diem iudicii refert, an vero contumui sint vel interpolati, non expressit. Prima die eriget se mare cubitis, 40. super altitudinem montium, stans in loco suo quasi murus. Secundo tantum descendet ut vix possit videri. Tercio marine belue apparatus super mare dabunt rugitus usque ad celum. Quarto ardebit mare et aque. Quinto herbe et arbores dabunt rorem sanguineum. Sexto ruent edificia. Septimo petre adinutem collidentur. Octauo fiet generalis terremoto. Nono equabitur terra. Decimo eribunt homines de cauernis, et ibunt velut amictus nec poterunt mutuo loqui. Undecimo surgent ossa mortuorum, et stabunt super sepulchra. Duodecimo cadent stelle. Tercio decimo morientur viuentes, ut cum mortuis resurgant. Quarto decimo ardebit celum et terra. Quinto decimo fiet celum novum, et noua terra, et resurgent omnes. Aperientur igitur inferi et resurgent mortui, de quibus iudicium magnum ipse rex et deus faciet. Cum dies iste finem fatalem acceperit et mortales ad iudicium immortalis dei venerint. Veniet igitur summi dei filius ut viuos et mortuos iudicet. Apparebit autem dominus in aere supra locum unde ascendit. Instrumenta quoque mortis veluti triumphi vexilla, crux, clauis, lancea. Videbuntur quoque eius cicatrices quinque vulnere. Et in valle iosaphat omnis homo iudicabitur. Sed cum mundi et mortaliu venerit iudicium, quod deus ipse faciet iudicans pios simul et impios. Tunc demum impios quidem in ignem et tenebras mittet. Qui autem pietatem tenuerunt iteque viuent spiritu dei dante honores simul et vitam. Quod non modo prophete futurus esse ex dei spiritu verum etiam vates et philosophi ut bidaspes ex instinctu demonum cecinerunt. Nemo autem querat quemadmodum fieri possit. Nec enim diuinorum operum potest reddi ratio. Sed si a principio deus hominem nescio quo inenarrabili modo instituit. Credamus ab eo restitui verterem posse qui novum fecit. Sed infideles clamant et dicunt. Quomodo potest caro putrefacta cum dissoluitur, aut in puluerem reuertitur, maris etiam interdum profundo sorbetur, fluctibusque dispergitur colligi rursus et reintegrari in vnum corpus. Et ex anima eadem hominis operari? Ad quos responsionem ex sermonibus Pauli faciamus dicentis. Insipiens tu quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur, et quod seminas futurus est. Seminas sed nudum granum tritici aut alicuius ceterorum seminum. Deus autem dat ei corpus prout vult. Quod autem in seminibus que in terram iactis per annos singulos fieri vides, hoc in tua carne que lege dei seminatur in terra futurum esse non credis. Cur queso tam angustus et inualidus diuine potentie estimator es, ut dispersam vniuscuiusque carnis puluerem in suam rationem colligi et reperari posse non credas. An non censeas cum videas quod etiam mortale ingenium demersas in profundum terre metallorum venas rimatur. Et artificis oculis aurum videtur, in quo imperitus terram putat. Et cum auri esse propriam venam, et argenti aliam. Et sic longe dispari, ferri atque plumbi diuersam. Intra speciem terre latere mortale deprehendat ingenium, diuina virtus inuenire posse ac discernere non putabitur vniuscuiusque carnis proprium sensum etiam si videatur dispersus. Sed ad hec temptemus animas que intellectu deficiunt naturalibus rationibus admare. Si quis semina diuersa in manu sua permisceat, et hec indiscrete seminat, vel passim spargat in terram, nonne vniuscuiusque seminis granum, quocumque loci iactum fuerit competenti tempore secundum nature sue speciem germinem producet, ut statum sue forme suique corporis reparat. Ita ergo vniuscuiusque carnis substantia, que varie diuersaque dispersa sit, ratio tamen ipsa que inest vnicuique carni est immortalis, quia immortalis anime caro est, ex eo tempore quo seminantis in terram primo veri dei voluntati arrisit, collectum terre attractumque substantie sensum reddit ac reparat in illam speciem, quam mors aliquando dissoluerat. Et ita fit vnicuique anime ut non ad confusum et extraneum corpus, sed ad suum quod habuerat reparat. Eo sequenter poterit pro agonibus presentis vite, cum anima sua caro vel pudica coronari, vel impudica puniri. Non autem renascent, sed resurgent. Et idem corporibus induentur. Et prioris vite facturumque omnium memores erunt. Et in bonis celestibus collocati ac fruentes iocunditate innumerabiliu copiarum, patri deo gratias agent, quod malum omnem deleuerit, quod eos in regnum vitamque perpetuam suscitauerit. Hec sunt que a prophetis futura dicuntur. Quorum testimonia ponere non opus est. Cum tantam rerum multitudinem mensura libri non caperet. Qui hec diligentius voluerit scire, ex ipso fonte hauriat, et plura que nos in his libris complexi sumus admirabilia requirat. Postquam tandem fuit terre mortuum conuulsum. Et ipse omnipotens, cum venerit in solio iudicare omnes animas et mundum omnem. Eodem tempore fiet publica omnium resurrectio. Eruntque corpus quod resurget a mortuis incorruptibile et immortale, non solum iustorum, sed etiam peccatorum. Iustorum quidem ut semper possint permanere cum domino, peccatorum vero ut absque interitione sua debitas luant penas. Postremo iustus iudex perpetuitatem glorie iunctis donabit. Impiis vero prolixitatem confusionis et penas ministrabit. Quorum corpora permanebunt in eternum, ut sufficere possint cruciatibus et igni sempiterno. Cuius natura diuersa est ab hoc nostro, quo ad vite necessaria utimur. Qui nisi alicuius materie fomite alatur extinguatur. At ille diuinus per se ipsum semper viuit et viget sine vllis alimentis, ac sibi ipse eternum pabulum ministrabit, ac

VX100
Ultima etas mundi

sensum doloris afficiet. Quanta autem felicitas existimanda est. iustis ac pijs subtractis hijs labibus terre. p
 ficisci ad illum equissimū iudicem parentemq; indulgentissimū. qui pro laboribus requiem. pro morte vi
 tam. pro tenebris claritatem. pro terrenis ac breuibus bonis. eterna z celestia largiatur. Uniuersos igitur
 oportet operā dare vt se vel q; primū ad rectam viam dirigāt. vel susceptis operatisq; virtutibus. hui? vi
 te laboribus patienter exactis. consolatozem deum habere mereantur. Pater em̄ noster ac dominus q̄ con
 didit firmavitq; celum. qui solem cum ceteris syderibus illuxit. Qui libratam magnitudine sua terrā val
 lauit montibus. mare circūdedit. ammbusq; distinxit. Et quicquid est in hoc opere mundi conflauit ac pfe
 cit e nihilo. perspectis erroribus hominū. ducem misit. qui nobis iusticie viam panderet. Hūc sequamur
 om̄es. hunc audiamus. huic deuotissime pareamus. Congrediamur cum hoste quem nouimus. fortiter vt
 victores. ac deuicto aduersario. triūphātes premiū virtutis quod ipse promisit a deo consequamur. Et in
 altissimū celum relicto stellato per illam immensam portam instar iris ingrediamur. vbi vrbs illa beatorū
 ciuū atq; dei. mater nostra hierusalem in medijs celi campis apparebit. Hec vrbs vt vba Joannis i apo
 calipsi sonāt. in se dei z lumen eius simile lapidi precioso habet. Cuius murus magnus z altus. habens
 portas duodecim z nomina scripta. xij. tribuū filioz israhel. quaternis lateribus prout sunt partes mūdi.
 Murus ciuitatis que quadrata est habet fundamenta. xij. Et in ip̄is nomina. xij. apostolorum. fundamē
 ta muri ciuitatis om̄i lapide precioso ornata. Inenarrabili igitur gaudio perfundimur. cum in patriam ve
 ram remigrabimus. Ex qua oriūdi immo in qua orti sumus. ex meliore multoq; prestantiori nostri parte.
 Quātope post longū erinosum periculosum exiliū eas regiones atq; illa loca plena magnificentie. z ad
 uentu nostro gratulantia videntes exultabimus. Deprecemur igitur. vt nobis z om̄ibus. qui hoc audiūt
 Concedat dominus. fide quā suscepimus custodita. cursu consummato. expectare iusticie repositā coronā
 Et inueniri inter eos. qui resurgūt in vitam eternam. Liberari vō a confusione z supplicio eterno. p xpm̄
 dominū nostrū. per quem est deo patri omnipotenti. cum spūscō gloria z impiū in secula seculoz Amen.

Completo in famosissima Nurembergensi vrbe Operi
 de hystorijs etatum mundi. ac descriptione vrbium. fel
 ix imponitur finis. Collectum breui tempore Auxilio docto
 ris hartmāni Schedel. qua fieri potuit diligentia. Anno xpi
 Millesimo quadringentesimo nonagesimotercio. die quarto
 mensis Junij.

Deo igitur optimo. sint laudes infinite.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or introductory paragraph.

Faint text centered below the main illustration, possibly a title or caption.

Multiple lines of faint, illegible text at the bottom of the page, likely a concluding paragraph or notes.

Ueteres rez scriptores parcissime de Germania locuti sunt. ac si ea natio extra orbem iaceret et somniantes quodammodo res germanicas attigerunt. namque si legamus vetusta tempora inueniuntur germanos olim ritu vixisse barbaro. vestibus vsus laceris. venationi tantum et agrorum culture dedisse operas. feroces quidem homines et belli appetentes. sed argenti proorsus inopes. quibus quippe nec vini vsus erat. Ipsaque germania intra mare et danubiū. rursusque intra rhenū et albiū continebatur. nunc vero quatuor transgressi sunt suos limites non ignorat. nam plus fere est quod nacti sunt in gallia. rhecia. norico. vindelico atque in ipsa scythia seu sarmatia quam quod intus habuerunt. Quid memorem? nobilissimas vrbes splendidissimasque. ditissima templa. opulentissimos principes ac platos. certe non videmus puincia esse que reputatis omnibus germaniam superet. quod si resurgeret aliquis illoz theutonū qui tempore iulij cesaris vixit germaniam peragraret ut ariouistus profecto diceret non esse eam terram quam olim viderat negaretque suam esse patriam. cum vinearum et arborum fructiferarum consuetudo vsitatus hominum. urbanitatem civium. splendorum urbium. tantamque nitidam polotiam apud germanos contueretur. Verum hanc mutationem quis fecit nisi religio christi. Cultus quippe christiane religionis a germanis omnem barbariam expulit atque ita expoliuit ut iam greci ipsi barbari. Germaniam autem recte latini appellari mereantur. Siue igitur noua consideranti seu vetera mente repetenti nulla peritior. nulla ardentior (inter omnes nationes quas bello ydoneas iudicant) germanica videtur. Germanis enim equi arma et pecunie sunt. et vbi tot clarissimi principes. tot generosi proceres. tot fortissimi equites. tot potentes ciuitates. tot diuitie. tot auri. tot argenti tot ferri minere. vbi tanta populi multitudo. tanta iuuentus. tantum animi. tantum robor. Cum deinde germanie fines ut veteres tradunt ab oriente vicella fluminis et vngare limes fuere. ab occidente rhenus. a meridie danubius. a septentrione oceanus et mare balthicum quod prutenicum vocare possumus. nunc quantum extra hos terminos possideant ipsi videmus. Germani enim angliam pulsis brittanis occuparunt. belgarum beluitorumque fines electis gallis obtinuerunt. rheciam et noricum inuaserrunt et vsque in ytalia pedem extenderunt. Germani quoque huiusmodi migeros qui nunc pruteni vocantur ex manibus infidelium detraxerunt. Soli ex alienis in germanico solo bohemi sedent potentissimi et nobilissimi populi. sed et illi germanico impio parere se aiunt. regesque habent principiorum ex regni electoribus. Magni igitur bellicosi ac fortissimi deoque accepti germani sunt. quibus adeo fines extendisse licuit. et super omnes mortales romane potentie datum fuit obsistere. Nam terrarum ille calcator omnium et orbis domitor iulius cesar quibus subactis gallis sepe rhenum transierit resque maximas in germania gesserit. bellicosam tantum et asperam sueuorum gentem dimisit indomitam. Augustus octavianus cui et parthorum et indorum reges munera miserunt. quod vni omnium romanorum fortunatissimum creditur est. Ille inquam felicissimus imperator nullubrumque nisi apud germanos succubuit. nam lollianam et varrianam cladem in germania propeffus est. Lollianam maioris infamie quam detrimenti. varrianam pene exiciale tribus legionibus cum duce legatis et auxilijs omnibus cesis longum esset recensere quos intulerunt rei publice molestias germani. qui et si romanorum fortune aliquando cesserunt. postea tantum et ipsi de romanis. de gallis. de hispanis. de hungaris. deque alijs diuersis gentibus sepe numero triumpharunt. Nec romani cum rerum potirentur res magnas sine germanis auxiliantibus pegerunt. quorum tanta in bello virtus tanta in domo fides: fuit ut cesarei corporis custos cohortes ex germanis potissime legeret. Scimus quoque Gotfridum qui fuit lotharingie dux cum solis transrhenanis theutonibus et aliquibus gallicis. paucis italibus hungariam percussisse. greciam penetrasse. bello sponcum transisse. asiam permeasse. iherosolimam ex potestate infidelium vendicasse. victis ac prostratis omnibus que occurrerent in medio gentibus. quibus et turci et sarraceni numerosi resistere conarentur. in eius exercitu ducenta milia pugnatorum fuisse tradunt. atque multo maiores copias sola Germania cogere potest. Nam et impante conrado cum Eugenio tertio romano pontifice christiano excitaret pro tutela terre sancte quam sarraceni euertere conabantur. Pruteni cum ceteris vlterioribus ydola colebant ac crebris excursionibus nunc saxoniam aut alios vicinos christi cultores infestabant. Conradus autem dimissis saxonibus aut ceteris vicinis qui domi cum prutenis ac reliquis barbaris decertarent ipse cum rhenensibus. sueuis. francionibus. bauaris iherosolimam penetravit. Postremo quam longa et lata sit germanica natio. quam religiosa. quam verax. quam iusta quam promissa tenax quam populosa quam diues. quam illuc nobilitas. quam fortis et experta militia. quam ecciarum ornatus. quam gloria cleri. quam principum magnificentia. quam splendor urbium. que celi facies. quam terre veritas. cum prouinciarum decem cum principe sit commune magis admirari quam recensere valeamus. Cum igitur hoc opus historiarum ex officina nurnberge prodeat que vrbs inclita in medio ferme germanie sita est prope pauca de germania in calce libri absoluemus permittendo historiā Enee pij scdi romani pontificis rerum vbiq; gestarum in europa sub friderico tertio romanorum impatore. Is enim etsi natione senensis sit se tantum germanum fateatur cum de se scribat Sed cum nos iam annis supra. xxiiij. germaniam incoluerimus non reputamus extraneum existimare debere. Cumque impatori ipsique nationi longo tempore summa fide magnis laboribus seruerimus et nunc ad cardinalatum recepti ea curemus que nationis ipsius honori atque vtilitati conducant. et ita proorsus agamus ut natione potius germani quam itali putemur. verum cum antiquiora illa tempora sub obscura ambiguitate prebeant scribentibus et temporum descriptio haud facilis cognita. quamque detrahit legentibus fide. Multa quoque de his inter veteres discordia. quam inde nosci arbitramur. quia nec montium nec fluminum nec gentium nomina perseuerant. et prouinciarum regnorumque termini multam varietate accipiunt. A Strabone qui sub tiberio cesare vixit vsque ad ptolomeum alexandrinum qui pro tempore antoni pij situm orbis descripsit. haud equidem magnam temporis est et tantam noim varietatem intercessit ut paucissimos populos ex his nominari videamus apud vnum quos nominauerit alter. Ideo Ephorus quippe cymeus Socratis discipulus a suo tempore narrandi exordium cepit. Calistenes ac Theopompus quos eadem tulit etas prisca illa minime attigerunt qui tantum omnes historici munere laude sempiterna celebrati sunt. qua motu re eloquentissimus Eneas ommissis priorum gestis in quibus scriptores nonnumquam dissentiunt ad recentiores historias se contulit. Que igitur in germania sub suo euo gesta sunt memoratu digna et in ceteris regionibus europae in isto opere vario et egregio dum in cardinalatus ocio viueret accurrate descripsit. historiā igitur eius deinceps in primis perlustrabimus.

¶ Sum pius Eneas fama super ether a notus

¶ Eneas pius papa ¶ Frideric' terci' romanoꝝ iꝑeratoꝝ

¶ Marcere prostratis scit nobilis ira Leonis
¶ Tu quoqꝫ fac simile quisquis regnabis in orbe

Reuerendissimi patris domini Enee de picolominibus cardinalis
S. Sabine de his que sub cesare Friderico tercio impatore p̄ Germaniam ⁊ Europam gesta sunt cū locoꝝ
descriptione ad d. Antoniu cardinalē bilerdensē incipiunt feliciter.

Antonio sacro sancte romane ecclesie presbitero cardini
nali bilerdensi appellato patri suo colendissimo Eneas eiusdem ordinis. non eiusdem
meriti cardinalis senensis salutem plurimam dicit. Podragantem me nuper ⁊ artheti
cis doloribus (vt soleo) laborantem Librarius quidam theutonicus adijt libellū affe
rens in quo romanoꝝ cesarū non tam gesta q̄ nomina ⁊ pauca de moribus continebā
tur vsq; ad wenceslaū Caroli quarti filiū. Cūq; illi opusculo q̄tuor impatores deesse
viderent. Nā Beneuuentus bimolensis eius operis auctor sub wenceslao deceffe
rat. Rogauit me librarius vt adijcerem libello quod deerat. nolui turbare hominē. compleui ad etatem no
stram impatoꝝ numerū breuitatem illius qui precesserat imitatus. At cum subiret mentem multa ⁊ ma
gna inter christianos gesta esse ab eo tempore quo Fridericus imperium accepit vsq; in hanc diem opuscu
lum seorsum edere statui in quo singularia quedam eius temporis sub compendio ad posteritatis memo
riam transmitterem digna memoratu. Edidi igitur breuem historiam tuoq; nomini dedicaui. qui cum pa
ri morbo mecū labores facile inter podragandū scripta mea ⁊ leges ⁊ iudicabis. Fuisse fateor operepreci
um ab initio potius etatis nostre in hoc eum vsq; rez gestarum historiam texere quemadmodum menti
mee sepe insedit. sed ea non erat vnus podagationis ⁊ p̄sertim ieiunio quadragesimali occurrentis lucu
bratio. Amat edes nostras ip̄a podagra nec tam recedit q̄ reuerti ē libens fortasse ⁊ huic intēioni aliquā
do subseruiet. Tu vale ⁊ si quid acerbius in quemq; scriptum offenderis non tam mee nature q̄ stimulis
podagreygētis adscribere. ⁊ quicqd̄ inscite inepte absurde occurrerit sumpto calamo dele. Exorbe Roma
quarto klendas aprilis Anno dñi M. cccc. lviij.

¶ Finis probemij

¶ Sequitur historia

Que sub Friderico tercio ei⁹ nomis imperatore apud Europeos et
qui nomine christiano censentur insulares homines gesta ferunt memoratu digna mihiq; cognita trade
re posteris q̄breuissime libet. Comiscebimus aliqua interdum alti⁹ repetita. quemadmodū locoꝝ rerūq;
ratio expostulare videbitur.

¶ De hungaria et gestis in ea olim pannonia appellata

Hungaria que austrie friderici parie cōtermia ē et in orientē vergit principii narratiōis p̄stabit. Hanc
 provinciam nōnulli pannoniā vocāt tāq; hūgari pānonioꝝ loco successerit. verū neq; hūgaria pānonie
 terminos implet. neq; illa tā lata oli fuit q̄ nostra etate. Hūgaria itra danubiū enī et alpes q̄ ad italiā et adri
 aticū respiciūt mare. Pānonia p̄tinebat ab occasu noꝛtū enīq; amnē. ab ortu mysos ac triballos et flumē sa
 uū p̄tingēs. Intra q̄s limites austrie magna porcio claudis et a theutonib; icolis. Stiria quoq; ysdē termi
 nis cōtinet valezia quondā appellata. Hūgaria vo q̄uis inferiorē pannoniā a fluuio leytha vsq; sauum
 cōplexa ē. danubiū tñ transgressa ad polonos vsq; p̄tendit. et q̄ quondā arua tenere gepide daciq; possū
 dent. Impiū gētis hūgarie multo latius ē q̄ ipa hūgaria. nāz dalmate quos sclavos. et illirici quos bosnē
 ses et triballi seu mysij quos tūseruos tū ralcianos appellāt. et gethe quos partim valachos partim transil
 uanos noīant hūgaroꝝ impiū subierūt. Et si nōnulli euo nostro turchoꝝ armis euicti defecerūt hanc prouī
 ciam quaten; citra istrū extenditur sub octauiano cesare romā primū obtinere bachone pannonioꝝ rege
 subacto: et amātinis inter sauū et dranum fluuios prostratis. Daciam vero trās danubiū que nunc hūgarie
 porcio est Traianus impator edomuit et in solo barbarico provinciam fecit. Sed amissa sub Salieno p̄ Aure
 lianus recuperata est. Post romanos aliqñ hūni scithica gens. aliquando gotbi ex insulis balthet maris po
 puli. Deinde longobardi ex germania profecti pānoniam occupauere. Postremo hūgaroꝝ natio ex vl
 timis scithaz finib; inūdauit q̄ vsq; i hāc diē regno potit et ultra citraq; istrū late dñat. Extat adhuc nō lō
 ge ab ortu thanays altera hūgaria nre hui; de q̄ sermo ē mater ligua et morib; pene simil; q̄uis nostra civili
 or; ē xp̄i. cultrix. illa ritu barbarico viuēs seruit ydolis. in hūgaria: quā danubius interlabit. tēpestate nostra

Sigismundus caroli quarti romanorū impatoris fili⁹ natione bohemi⁹. origine theutonic⁹. varia fortuna annos supra quinquaginta regnavit. princeps singulari prudentia. magnitudine animi. beneficentia ⁊ liberalitate insignis. corpis q̄z maiestate ac decore illustris. Ceterū bello proorsus infelix. quē nō turchi dūtaxat. sed bohemi q̄z sepe acie fuderūt. Uxor ei prima fuit maria lodouici regis filia cū qua regnū accepit. illius causa duos ⁊ triginta regulos in hungaria primarios q̄ aliquñ rebellassent gladio percussit. ob quā rem ⁊ ipse paulo post (regina fatis functa) in vincula p̄iect⁹ est. mulieriq̄z vidue cuius viz interfecerat in custodiam traditus donec regni p̄ceres supplicium decernerent. Sed nō defuit capto in extremis rebus. p̄uidencia. qui vt erat facundia potens mulieri longe melius esse ostendit regnū sanguinē conseruare q̄z fundere. dimissus ab ea barbam Hermannii comitis cilie filiā duxit vxorē. nec diu postea cōpatis auxilijs regnū vendicauit. de prodi⁹ toribus supplicium sumpsit. Mulieris vidue filios ⁊ honozib⁹ ⁊ opib⁹ inter primos regni proceres cumulauit. quoz adhuc alterius viuit filius. **L**atisslaus garius comes regni palatinus multa hui⁹ Sigismūdi egregia facinora memorie prodita sunt. Inter que illud p̄clarissimū q̄ eciam catholicā in tris partes diuisas coacto apud constantiā generali cōcilio ad vnitatem redegit. **I**taliā **G**alliā **H**ispaniā **A**ngliā eius rei cā peragrans. **A**itoldo lituanie duci vt se regem appellaret missa corona indulgit. prius tamen ille vita decessit quā solennia coronationis expleret. **P**russiam quā rex polonie fratribus beate **M**arie theutonicorū armis ademerat restitui iussit. **C**ū venetis duce pipone florentino graua bella gessit. **V**enceslau bohemie regem germanū suū q̄ regno inutilis esset cōiecit in vincula. q̄uis negligenter custoditū magno reipublice malo quidam bohemie carceribus surripuerint coronā imperij ab **E**ugenio quarto pontifice maximo rome accepit **B**ohemia post multas calamitates viz tandem potitus est marchiā brandenburgenses friderico burggrafio nurburgensi dono dedit filiā **E**lizabeth ex **B**arbara natā **A**lberto duci austrie in matrimonium copulauit. illiq̄z demū apud znoymā morauie ciuitatē moriens regna quibus p̄fuerat vltima voluntate reliquit. ossa ei⁹ in varadino iacent. **A**lbertus apud albam regalē cū p̄iuge coronatus bohemie q̄z diadema suscepit. **C**uius felicitatem admirati germanie principes ⁊ ipi suū sanguinē extollere decreuerūt romanū ei cōmittentes imperiū. **I**d alberto suscipere nō licebat nisi primozes hungarie indulgerent. quibus haud ex vsu videbat̄ suū regem theutonibus impare. atq̄ ob eā causam iureiurando albertū obligauerant ne suo in iussu imperiū acceptaret. vocati tamen ad regem qui tum **V**ienne fuit victiq̄ p̄cibus p̄buere consensum. ille imperium nactus in hungariā redijt aduersus turchos qui tunc rasciā inuaserant arma moturus. sed dum buda morā facit (ea est regū sedes) iudex ciuitatis natione theutonic⁹ hungarū quēpiā ob delictū fluuio demersit. id hūgari molestissime tulerunt. quib⁹ theutonicū nomen exosum est. **E**xcitaf̄ euestigio tumultus. hungari arma capescunt. obuios theutones passim trucidant. fit fuga in arcem qua rex se continebat. diripiūt negociatorū domus. quoz pars maior theutonica fuit. **E**uangelizabat eo tpe budēsibus **J**acobus marchian⁹ ordinis minorū professor doctrinā s̄az ⁊ vite sanctimonia clar⁹. qui sedatur⁹ tumultū simulacrū saluatoris crucifixi manu gestans furenti armatoq̄ populo obuiam factus vt cedat̄ parant vt rapinis abstineant vt arma deponāt supplex orat. **I**lli verba eius minime intelligentes. neq̄ em̄ tempus ferebat interpretem bñ sibi futurū autumant qui xpm suis ceptis ducem habeant. sublimēq̄ iacobū simulq̄ crucifixū in vlnis attollūt ac bachati p̄ urbem nūc istā nūc illā domū cōpilant. sunt tamē aliquāto minora spolia. ⁊ a cedibus tpatuz est ob presentiam iacobi qui mō p̄cibus modo lachrimis furore incense plebis lenire conatus est. **S**edato tumultu **G**eorgius palocius strigoniensis ecclie pontifex moris. apud quem p̄ciosa regni suppellex in custodia fuit. **R**ex strigonum petit ⁊ regina cum eo. aperiuntur arche in quis thesaurus obseruabatur coram regina. et selectis regni baronibus. illa clam subtracta corona. q̄ sacram appellant fideliq̄z anui tradita archas claudit atq̄ obsignat. **A**lbertus paulo post ad dranam vsq̄ fluuium p̄ficiscitur ibiq̄ castrametatur̄ maiores copias expectat cū quibus turchos inuadere possit **S**mederomam urbē rascie obsidentes. pri⁹ tñ expugnata est oppidū q̄z auxilia venirent. ipse **B**udā reuersus cū dissintheria laboraret **V**ienā reperere statuit siue moriturus inter suos. siue qd̄ aerem in quo fuerat nutritus p̄ferre aliquid ad sanitatem sperabat. sed in itinere magis ac magis morbo affectus relicta vxore pregnāte obsignatoq̄ testamento in villa que longa dicit̄ vi. kaln. nouembris e vita decessit. religiosus princeps ⁊ qui liberalitate simul iusticiaq̄ p̄staret. fuit q̄z in bellis audax ⁊ manu p̄mptus **M**orauos ⁊ **B**ohemos armis subegit. **P**olonos late vagantes intra regnū suū cohercuit. **M**agna de se xpiane rei publice p̄mittere videbat̄. nec minora populi de sua virtute conceperant. pulcherrime spei satisfieri breuitas vite nō sinit. repente occidit que breui ad summū potentia creauerat. neq̄ em̄ biennio toto impauit. **S**tatura eius procera fuit. neruosus ⁊ validū corpus. facies terrificamore gentis erasa barba. superius labrū intonsum. vestem haud splendidā. **B**altheus auro grauis cinxit. nec vnq̄z lateri defuit ensis. **C**orpus eius in alba reconditū est. **C**ognita regis morte puenientes hungari indignū ac periculosum existimantes tātū regnū vnus femine iudicio subiacere reginā magnis p̄cibus hortantur **V**ladislau polonie regē qui populū armis tutef̄ sibi vt virū asciscat. **C**onsentit mulier ea p̄ditione adiecta ne quod filio p̄iudiciū fiat si masculū pariat. **L**egunt̄ in poloniā plati eccliaz ⁊ principes regni natu ⁊ auctoritate maiores. quibus iter agentibus **L**atisslaus postumus nascit̄. qui mox vt in lucē prodijt apud albā galem ⁊ baptismū xpiane fidei signaculū ⁊ militie cingulū ⁊ sacra hungarie coronā quā mater penes se habuit eadem die accepit. inde sublat⁹ in tutela friderici cesaris. xij. ferme annis fuit. cui mater ⁊ ipm ⁊ coro-

nam comedauit. Legati quibus prohibente regina **Uladislaui** adire que magnis pollicitis onerata in hungaria traxerunt et imposito diademate regem salutauere. quo cum diu **Ladislai** mater vario euentu armis contenta hungaris in duas partes diuisis vtriusq; comes cilie dum consobrino studet **latislao**q; regnum defendit captus a polonis diu in carcere maceratus est. **Dionisius** archiepiscopus **strigoniensis** qui postea cardinalatus honore donatus est genere ac moribus illustris vtriusq; regi diadema imposuit. alteri volens alteri coactus. uocatus enim ad polonum quibus publica fide accepta budam petuisset non prius libertati sue redditus est quam **Uladislaum** in alba coronauit. ipse quod primum potuit domum reuersus polonorum conatibus summo studio aduersatus est. **Julianus** cardinalis sancti angeli ab **Eugenio** pontifice maximo in hungariam missus uir summo ingenio. singulari facundia. excellenti doctrina quibus inducias belli inter **Uladislaum** et **Elisabeth** ad certum tempus composuit pacem tamen efficere non ualuit. regina mortua omnes pene hungarie optimates ad polonos defecere. solus **Biskra** bohemus rei bellice peritissimus et manu promptus **latislai** partes in hungaria tutatus est. qui sepe cum parua militum manu ingentes hungarorum polonorumque copias uicit. fudit. deleuit bisque **iobannem** huniadem magnis exercitibus cinctum castris exiit. **Hic** **iobannes** natione **valachus** fuit haud altis natalibus ortus sed ingenio dextro et animo sublimi et uirtutis amator multa cum turcis secunda prelia fecit. et hostium spolijs hungarica templa ditauit. primisque omnium apud hungaros turchorum acies et frangi et uinci posse monstrauit. quibus ex rebus excitatus **Uladislaus** et ipse prelium cum amurata turchorum impatore committere non dubitauit. de quo postea suo loco dicemus. **Fedus** inter **Fridericum** imperatorem et **Uladislaum** qui se regem hungarie appellauit **Julianus** cardinalis ea lege composuit ut liceret imperatori hungaros coercere si quod in **austria** **stiria**ue damnum inferrent. idem permittum **Uladislaui** est in **friderici** subditos hungariam infestantes. **Sunt** oppidum in hungaria est **stire** atque **austrie** proximum hoc latrones occupauere et plerumque circumiecta castella ex quibus in **austriam** profecti magnam vim pecorum atque hominum abegerunt. **Motus** ea re **fridericus** comparato raptim exercitu in hungariam traiecit munimenta expugnauit. ex latronibus. **lxxx.** furca suspendit. **Cui** cecidisset in bello **Uladislaus** conuentus hungarorum apud **pesta** habitus. locus hic **transdanubium**. **bude** opponit neque muris cinctus neque magnificis domibus exedificatus. uille speciem gerit. hic **Latislauus** **alberti** filius communi procerum consensu rex designatus suisque deinceps auspicijs in turchos pugnare cepit. nec tamen feliciora eius prelia quam poloni fuerunt. **Johannes** huniades regni gubernator assumptus absente rege prouincias ut aiunt in uirga ferrea gubernauit. nec dum rex affuit minor eo habitus est. hic prostratus apud **albam** turcis quemadmodum in rebus rascie referemus breui tempore supueniens morbo extinctus est. **Ferunt** eum cum egrotaret noluisse ad se dominicum corpus deferri. indignum esse aientem serui domum intrare regem. iussisse sese quibus deficientibus uiribus in templum uehi ibique de more christiano confessum diuinam eucharistiam suscepisse atque inter sacerdotum manus deo animam reddidisse. **Felix** spiritus qui tante rei quanta gesta est apud **albam** nunciatus atque auctor migravit in celum. **Latislauus** qui ex tutela iam pridem imperatoris emissus et in paterna regna receptus turchorum metu ex hungaria in **austriam** se contulerat. audita turchorum strage et gubernatoris morte quo cum cilie comes apertum gerebat odium impellente ipso comite qui ueluti sublato emulo letabundus id nuncij audierat. rursus in hungariam redijt. sed dum apud **albam** spolia turchorum et interemptorum hostium caudera inspicit comes ipse cuius caput erat a rege secundum. et qui iam solus tanquam regis auunculus leges hungaris prescribat. **Uladislaui** huniadis filio in castro regio obruncat inde necem consecutus unde sperauit imperium. **Offensus** ea re mirummodum regius animus dolorem tamen suppressit nec dubitauit auunculum iure cesum fateri. **Cadaver** defuncti in **aliam** missum est. rex budam se contulit ubi secutos curiam huniadis filios in carcerem rapti iussit. percussoreque comitis **ladislai** natu maiorem capite plecti. **Matthiam** captiuum duxit in **austriam**. et profectus in **bohemi**am penes eum sequi mandauit. ipse paucos dies **prage** moratus. siue morbo pestifero ut plerumque tradidere. seu ueneno ut alij affirmant die obiit. nobilissimus sanguis paterna origine ac materna ex imperatoribus ortus. **Matthias** qua die rex clausit oculos eadem **pragam** applicuit. quem **Georgius** gubernator in custodiam suam recepit. **Corpus** **latislai** apud proauum **Carolum** quartum romanorum imperatorem in arce **pragensi** atque in ede sancti **uiti** reconditum est. **Defuncto** **latislao** rege hungari ad eligendum successorem ad **kalin.** **ianuarias** diem constituunt. **Proceres** apud budam frequenter conueniunt inter quos **michael** **zylagi** magna milium stipatus caterua prelo adest. **xij.** milia equitum. **vij.** milia cum secuta ferunt. quibus statua in **pesta** fuerunt. **Michael** frater coniugis huniadis et **matthie** auunculus fuit. cui propter necem **ladislai** nepotis cum plerisque regni baronibus acerrime simultates erant his potentia eius haud paruam ingessit terrorem. nec iam percussa metu contio liberam regis electionem futuram arbitrabatur. **Michael** uero conuentum adiens non sero circa armatos adduxisse ait. non ut vim congregatis inferat sed ut eos deterreat. si qui sint qui libertatem principum ac popularium in assumendo rege perturbare conentur. **Illud** tamen se uelut unum ex regni accolis monere ut **Johannis** huniadis beneficia meminerint. qui unus omnium turchorum arma ab hungarico regno depulerit. clarisque gentis uictorias peperit indigna suis meritis premia reddita. ex filijs eius alterum crudeliter occisum. alterum in **bohemia** captum seruare posse. **Barones** memoriam **iobannis** extollere **matthiam** ex captiuitate redimere atque in eius regni fastigio collocare. **Quod** pater sua uirtute suas

set neq; ferendum vt ad exteros ea potestas deferat parcere se omnibus qui nepoti fuissent insidiati. regni salutem ante oculos ponere si quem puincie vtiliorem esse arbitrentur nihil obstare quo minus melior eligatur. fuit res aliq; diu anceps cu; baronum sibi quisq; timeret. Postremo reconciliatioe inter proceres facta cuius auctore iohanne sancti Angeli cardinalem viru; doctrina et moribus excellentem. qui cu; legatu; agebat apostolicu; tradidere. **M**athias octo et decem natus annos nono kaln. februarij inter. xl. milia viroz; qui medio in danubio cum glacie constricto impatiētes magni secreti electionis exitus expectabant rex acclamatus. Nunc quisquis hec legis et futura p̄dicio singulare proorsus humane inconstantie documentus. **E**x duobus adolescentulis etate moribusq; pene paribus. alter ex regio solio dū noue nupte thalamū exornat deferat ad tumulum. alter dum capitale iudiciū trepidus manet ex carcere vocat; ad regnum. **L**ibertas eius ex gubernatore bohemie sponsalitijs atq; pactionibus empta referat. **M**irabile quod matrem repentina leticia nō examinauerit cu; tot cladibus afflicta filium prius regem appellatū audiuerit q̄s vincit; exemptum in parte hungarie que transdanubium in septentrionem porrigit et nunc **S**epusium vocant olim gepide confedere insignis latro examites natione bohemus hussitaz pestifera labe infect; milites predandi cupidos vndecūq; ad se venientes benigne collegit eosq; fratres appellauit. et vniuersam regionem illā tributariam sibi reddidit ex edificatis munitionibus locis opportunis. ex quibus modo in vnam modo in alteram partē discurrere posset. predas in fine cuiusq; mensis viritum diuisit. ex quibus nō plus accepit qui totū mensem q̄ qui diem vnam ante diuisionem in castris fuit numero fratrum ascriptus. id sibi ex euāgelio p̄ceptum affirmauit. quod in vinea dñi laborantibus et qui prima hora et qui vndecima veniant equā mercedem p̄mittit. **H**ec societas cu; longe lateq; rapinas ageret et tam q̄nq; milia pugnatorū in armis haberet indiesq; cresceret non aliter dissipari potuit q̄s duce ip̄o **A**ramite ad stipendia ladislai regis vocato. **T**ransiluanā regio est vltra danubiū sita quā daci quondam incoluere feroces populi. et mult; romanor; cladibus insignes. nostra etate tres incolunt gentes theutones. sicili et balachi. **T**heutones e saxonia originem habent viri fortes et bello exercitati a septem ciuitatibus quas inhabitant **S**ibenburgen ses patrio sermone appellati. **S**iculi hūgaror; vetustissimi credunt; primi omnium qui ex hungariaveteri in hanc puinciam venerint. **E**am ob causam q̄uis agros suis colunt manibus ac rure viuentes greges pecor; pascuunt. nobiles tñ appellat;. et occurrētes iuicē alter alterū generosum dñi salutāt. nec tributa pendūt. nisi quo anno rex hungarie coronat;. tūc quot sunt patrefamilias tot boues regi tradunt. quoz; numerum supra. lx. milia esse ferunt. **I**ussi vō in bellū exire nisi pareant capitali pena plectunt;. bona fisco applicant;. **V**alachi genus italicū sunt quemadmodū paulopost referemus. paucos tñ apud transiluanos inuenies viros exercitatos hungarie lingue nescios. **I**n hac puincia oppidum fuit quod **B**istriciū vocauerunt regie corone subiectum. **I**d ladislai rex cu; **A**ienne ageret iohanni huniadi dono dedit. **T**ulerunt id egre oppidani diuq; resistere. coacti tñ impata fecerunt. **E**t mortuo **J**ohanne eiusq; filio ladislao bude occiso **M**ichaelē sylagi qui p̄ **M**athia altero iohannis filio regnū petebat turpiter reiecerunt. **I**lle indignatus q̄s primum ladislai regis mortem accepit eo cu; exercitu redijt vi oppidū expugnauit. rebellium ciuim alijs oculos eruit alijs manus amputauit alijs necem gladio intulit. oppidū incēdio delent. **I**ngresse sunt paulopost transiluanā turchor; circiter tria milia p̄damq; magnam abegerunt. pecor; atq; hominū quos insecuti sibinienses et ip̄i theutones ad internitionē vsq; deleuerunt. victores p̄da recuperata domum rediere **A**ix ciuitatem introierant. cu; michael ex alia parte haud paruis ducēs copias affuit ciuitati exerciū parās que bistricensib; aduersus se opem tulisset. **S**ed cum **S**ibinienses intra munitissimā urbē se continerēt frustratus desiderio suo minabundus recessit. **A**pud hūgaros obiit etate nostra **P**aulus vergerius iustino politanus grecis ac latinis litteris apprime instructus. cuius plura extant opera ab eruditis p̄bata. **A**rianius qui **A**lexandri magni gesta greco sermone p̄scripsit. **L**atinus ab eo redditus est hortatu **S**igismūdi cesaris. **S**cripsit de ingenuis moribus grecas et barbaras amicitias compauit aduersus **M**alatestas. qui maronis statuam in foro mantuano deijci iusserat. nobilem inuectiuam edidit. **E**x hūgaris qui studia hūanitatis secuti euo nostro claruerunt. duos nouimus iohannem ep̄m varadiensem. qui regni cancellariam obtinuit. **E**t alterum iohannem eius ex sorore nepotes. qui sub **S**uarino veronense grecas ac latinās litteras didicit. nec minus versu q̄s soluta valet oratione. **H**ozum tamen originem sclauonicam ferunt. **S**cientiam iuris plurimi p̄fessi sunt. **I**nter quos **B**ionisius excelluit gente canysia natus. qui strigonienses sortitus est ecclesiam. honorem quoq; cardinalatus vt ante diximus emeruit. **I**n re militari **N**icolaus wayda transiluanus. **M**ichael vsatius. et qui calisium inuasit **P**angratus nomen adepti sunt. **N**unc clarus habetur michael sylagi ex aliena ruina magnus. **J**ohannes huniades cuius nome ceteros obnubilat nō tam hūgaris q̄s valachis ex quibus natus erat gloriam auxit.

Walachia per quā lata regio ē a transiluanis incipiens vsq; in Euxinus protensa pelagus plana ferme
 tota et aquarū indigua. cuius meridiē hister fluius excipit. Septentrionem roxani occupant. q̄s n̄ra
 etas rutheos appellat et versus fluiū thiram nomades scitharū genus quos tartaros hodie vocitamus.
 hanc terrā incolere quondā gethe. qui et dariū histaspis filiū turpi fuga repulerūt et traciā pluribus cladi-
 bus affecerūt. postremo romanis armis subacti ac deleti sunt et colonia romanorū que dacos coherceret eo de-
 ducta duce quodā flacco a quo flactia nuncupata. Exinde lōgo t̄pis tractu corrupto vt sit vocabulo valachia
 dicta et pro flaccis valachi appellati. Sermo adhuc genti romanus est q̄uis magna ex parte mutatus et hol-
 mini italico vix intelligibilis. Inter valachas tempestate n̄ra due factiones fuere. altera danorū. altera dra-
 gulaz. sed h̄j cū danis impares essent atq; ab illis multifariā opprimerent turchos in auxiliū vocauerūt. q̄z
 armis adiuti danos pene ad internitiōē deleuerūt. Danis v̄o iohānes hūtiades hungarorū impio fretus
 opē ferēs nō tā illos restituit q̄s sibi ip̄i claritē et opes acq̄sūt. Quippe q̄ danorū agros ex ptate turcho-
 rū ereptos et sibi et posteris perpetua possessiōe retinēdo occupauit. Valachi et isulas h̄stri accolūt. inter q̄s
 peucen insulam apud veteres fama notauit. Et in traciā q̄s sedes habent. valachorū pars turchorū imperio
 pars hungaris paret. nō me latet difficilimam esse prouinciarū descriptionem q̄n et autores ip̄i quos imi-
 tari oportet non solū varij verū etiam inter se d̄rij ac magnopere dissentietes. inueniunt et ip̄arū prouinciarū li-
 mites pro d̄nantū auctate ac potētia sepe nūero p̄mutat. nā q̄ puicia latissima quodā fuit etate n̄ra aut ex

tineta est aut p̄ modica. 5̄ vo q̄ nulla vel minima extitit. nūc latissimā florētissimāq; videm⁹ lōgobardiā ac romandiolā nō agnovere maiora n̄ra tpa Insubriā emiliā ac flaminiā. p̄sus ignorāt. macedoniā sub emathione rege a q̄ emathia cognomiata paugusti clauserāt termini. Vir⁹ postea regū z gētis industria subtractis finitimis populis lōge ac late. p̄tēdit. Bēt igif veniā equū cēseo si q̄ mea scripta legētes nō eos lo corz terminos offenderit q̄s ip̄i vel mēte sua p̄ceperūt vel apud alios inuenerūt. nō que ab alijs accepimus. seu veterib⁹ seu nonis autorib⁹ incorrupta referim⁹. Quis nō ē p̄positi nostri geographiā edere. licet aliquā historia ip̄a quā scribimus lo corz aliquā significationē requirat sic em̄ elucidior reddif.

Tracia

Dost valachos igif z hūgaros de qb⁹ sermo habit⁹ traciensū res geste sese offerūt. Tracia, vo vt pleriq; autores tradūt ip̄iq; p̄statiores amplissima prouicia ē lōge lateq; patēs. cui ab oriēte eurinū pelagus ac propōtis occurrit. a meridie egeū mare z strimon fluui⁹. silq; macedonic⁹ ager. septētrionem hister claudit. occidentis orā tū peonij mōtes tū pannonia z sau⁹ excipit annis. in q̄ sentētia z pliniū veronēsem fuisse video. z Strabonē ip̄z q̄ iuga mōtis hēmi traciā diuidere mediā affirmat. idēq; dardanos. tribalos mysos incolere traciā n̄ ambigit. Tribalos aut̄ eos coluisse cāpos in q̄s vel rasciani mō vel seruij sedes habent nemo negabit q̄ scripta veterz p̄nti rez statui p̄pauerit. Mysi vo post tribalos ad oriētē vsq; exinū protendūt iinter histerū z hēmi mōtē habitacula sortiti. hos hodie bulgaros appellāt. Post q̄s maritima loca versus meridiē ad bellespontū vsq; romaniam ē natio greca quīs olīi barbara fuerit. Et iterū nostro tpe deletō grecoz impio dñantib⁹ turchis in barbariā redit. Hui⁹ prouicie metropol̄ ē Bizantiū. i. cōstātinopol̄ agi os pri⁹ appellata. Lacedemonij eā p̄didere duce pausaniam. qb⁹ appollinē p̄sulētib⁹ vbi nā. sedes q̄rerent mādasse oraculū memorie p̄ditū ē vt p̄tra cecos habitationē locarēt. Cecos aut̄ megareses appellauit calcedonis cōditores. q̄ qm̄ prius in traciā nauigassent. situmq; vbi postea Bizantium edificatum ē conspe

xisset. amissa tā locuplete ripa tenuiore e regione in asia delegissent. hec Strabo. Cōstantinū vō impatorē
 cognoie magnū cū statuisset imperij sedē ex vrbe roma in orientē transferre q̄ facili⁹ parthoz excursiōes cō
 peleret tradūt ecciastici autores in troadē pfectū ibi regie vrbis fundamēta eiecisse vbi quōdā agamenō
 ceteriq; grecoz p̄cipēs aduersus priamū regē fixere tēoria. sed admonitū in somnis a xpo saluatore locū
 aliū designāte ceptū op⁹ cui⁹ diu māserē vestigia infectū reliquisse atz in traciā nauigante Bizatiū petiuisse
 eūq; sibi locū diuinit⁹ ostēsūm dixisse. mox vrbe ampliāsse. noua menia erexisse. sublimes excitasse turrez.
 magnificentissimis tū priuatis tū publicis opib⁹ exornasse. tmq; illi decoris adiecisse vt altera roma n̄ im
 merito dici po sset. Scriptozes vetusti q̄ floretē vrbe viderūt videre deoz poti⁹ in terris habitaculū q̄ im
 patorū putauere. Nomē vrbi nouā romā ipator ididit. svicit obstinatio vulgi vt a p̄ditore poti⁹ Cōstantinopo
 lis vocaret. In hac vrbe multa sub impatorib⁹ epoz scilia celebrata. multe sup̄sse in xpiana religioe sur
 gentes hereses. multe etiā hereses inuete. inter q̄s ea diuinit⁹ māsit q̄ de p̄cessionē sc̄isp̄s. quīs in plurib⁹
 agitata ac reiecta sc̄ilijs ad nostrā etatē vsq; pueniēs. deniq; sub Eugenio quarto pon. maxio in florentina
 synodo. quēadmodū suo loco dicef. nō solū a latinis s̄ ab ip̄is z grecis dānata explosaq; ē. Uex q̄sq; Jo
 seph patriarcha z Jobes impator gentis eiusce cū latina eccia cōcordib⁹ animis fidei symbolū decātauerit
 Cōstantinopolitana tñ eccia credere qd̄ romana sentiret nephas duxit. Obierat in florentia patriarcha q̄
 vniōni p̄senserat nec impator domū reuersus diu sup̄ixerat. Cōstātīn⁹ q̄ ei successit siue decept⁹ siue spon
 te sua insaniēs haud q̄q; vniōni p̄sentiēs videbat. z iā Gregoriū patriarchā priori suffectū qd̄ ad verita
 tem fidei ambularet domo pepulerat ecciastica bona inuadēs. miserat eo nicola⁹ p̄t̄ifex roman⁹ ysidoruz
 ep̄m sabinensem vniuersalis eccie cardinalē virū industriū z q̄ rutenoz ecciam iādudū rexerat p̄contatū q̄
 nā rōe grecanica natio lagatoz suoz cōuenta reiceret cū latinis floretie habita. iā ille impatorē eiusq; sena
 tū in rectā viā pellexerat cū turchoz bellū duce z auctore mo amethe veluti repentina tempestas in constan
 tinopolitanos emerit. de q̄ paulopost suo loco dicef. Video cōplures etatis nre nō auctozes aut poetas
 dūtaxat verū z historicos eo errore teneri vt theucroz noie turchi appellēf. credo eos idcirco motos. qm̄
 turchi troyā possidet quā teucri coluere. s̄ illoz origo ex creta atz italia fuit. Turchoz gēs sc̄thica z barba
 ra est de cuius origie atz p̄gressu quīs p̄postū egredi videar dicere haud alienū existimo. qm̄ sub euo nro
 intātū hoc gen⁹ hoīm auctū ē vt aliā greciāq; tenēs latinū xpianūq; nomē late p̄terreat. ea narratio res q̄s
 tratiacēses apiet de q̄bus institut⁹ est sermo.

De turhis

Curchi vt ethicus philozophus tradit vltra piracheos montes ⁊ tharachontas insulas extra Babilo-
 nis vbera sedes patrias habuere. gens truculenta ignominiosa ⁊ in cunctis stupris ac lupanaribus
 fornicaria. Comedit que ceteri abhominant iumentoz lupoz ⁊ vulturz carnes. nec abortiuis hoim absti-
 nit. die festu nullu colut nisi mese augusto saturnalia. romanoz impiu audiuit magis q̄ sensit. quis octa-
 uiano augusto in auro littono cesum dedit. ⁊ id quide sponte. na cu vicinas vndiq; regioes annua illi tri-
 buta reddere aiaduertisset nouu dieru ac tpm deu exortu esse arbitrata munera ei quotantis trasmisit. Hec
 gens teste Iothone historico et impatoris friderici patruo regnante apud francos pipino a caspijs portis
 egressa cu auarib⁹ q̄s hugaros nra vocat etas feroci pugna mltis vtrobiq; desiderat⁹ afflixit. Exinde potu
 capadocias transgressa ad reliquas inde finitimas gentes sensim dilapsa more latronu clandestinis qui-
 busdam excursionibus vires sibi vedicans occupatis quibusda motib⁹ ⁊ claustris oportunitis vnde p occa-
 siones facile irruptiones fieri possent vsq; adeo emerit ac sublata e animis vt pala ia ⁊ pari Marte aduersus
 finitimos de agri possessione certare ⁊ deniq; procedente tpe no solu pontu ⁊ capadocia veru galacia. bi-
 thinia. pampiliia. pyfidia. vtraq; frigia. cylices. cares ⁊ ea asia que minor vocat ad oras vsq; ionye ⁊ lit-
 toza greci maris occupauerit. no vnu queda principē sed alios alij duces ⁊ varia auspicia quasi pfactioes
 secuti. Ex hac gente que admodu nicola⁹ saguntin⁹ vir grece ac latine historie peritissimus ad nos scripsit
 vigesimu ab hinc ⁊ centesimu circiter annu. Otoman⁹ exigui tu cesus ⁊ obscuri inter priuatos nomis ex
 collecticio milite no parua manu per seditione plata crassari passim ac non solu reliqas xpianas vexare.
 veru ⁊ hoies sue getis armis infestis petere ⁊ sibi subdere cepit. cui⁹ conatib⁹ orta inter turchoz pncipes
 seditio facilem cursum pbuit. na illi du sese inuice lamant affatis vndiq; oib⁹ q̄ p ingenio prede rapinatu
 q; percupiti essent auctoritate breui ⁊ nome adept⁹ est oppida no pauca partim vi parti deditioe in ptate
 accepit. Otomano filius successit Orcanes q̄ re inchoata a pre comode profecur⁹ ad modu pagauit. eus
 amurates filio subsecur⁹ e q̄ duob⁹ de grecoz imperio disceptatib⁹ ab altero q̄ supari timeret in auxiliu ac-
 cersitus turchoz prim⁹ trasit in grecia vbi cosulto bellu protrahes. postq; ambos eneruatis cosumptis
 q; virib⁹ fractos ⁊ defessos aiaduertit versis vt aiut proris arma in eos sine vllō discrimie per occasioes
 couertit. ⁊ occupato callipoli oppido per oportune incheroneso ad hellespoti fretu cito cetera greca oppi-
 da aperte petere bello palag sibi ⁊ posteris grecoz polliceri imperiu no dubitauit. magnaq; thracie par-
 tem nullis ferme obsistere audentib⁹ ditioe sue subiecit. Is vita funct⁹ duos reliquit filios Salmanu et
 pazeite. Salmano breui e vita subtracto res vniuersa ad pazeite deducta est qui prosperos fortune adept⁹
 afflat⁹ vsq; adeo nouelli regni fines extulit vt thracia pene vniuersam excepta constantinopoli ac pera thes-
 saliaz. macedonia. phocida. boecia. atthicam maiori ex parte occupauerit. Adios q; illirios tribulos cre-
 bris excursionib⁹ infirmauerit. Constantinopolim vo tu omni agro suburbanisq; ac delicijs spoliavit. tus
 longa ⁊ difficili obsidione vexauit vt ciues desperata salute de deditioe agere ceperint perissetq; procul
 dubio ⁊ in hostis seuisimi potestate venissent ni tamburlanes ille scithaz ppotens rex instar torretis ipo
 incurfu atq; impetu cuncta prosternedo ac vastando pazeite ipm occurrere ac reluctari conantem magno p
 lio ⁊ ingenti strage superatu in asia cepisset. Hic est ille terror getiu in cui⁹ exercitu duodecies centena mi-
 lia hominu fuisse tradunt xerse ac dario maior quoz copijs siccata flumina prodiderut. ira ipe se dei voca-
 tauit. nec nomini crudelitas defuit. multas ac pclaras asie vrbes teleuit. hoies tanq; pecora trucidauit no
 etari no sexui pepcit. Damascu nobilissimā sirie vrbe diripuit atq; incendit. pazeite cathena vinctu pra-
 dens quasi canē sub mensa sua comedere iussit. ascensu equu eo tanq; scabello vsus est. post clade pazei-
 te filij eius qui coplures erant in potestate grecoz venere qm piculu euasuri in thracia trajcere penderent
 Calapinus aut natu maior emissus a grecis patriu regnu obtinuit. aduersus que sigismudus rex vngarie
 collatis signis pliu iniens tumultuose fusus castra ⁊ impedimeta reliquit. Christianoz inges occisio facta
 Johannes dux burgundie in eo plio captus multo auro libertate redemit. Calapino mortuo Orcan ei⁹ fi-
 lio tenella etate adolescentulo moyses patru⁹ ⁊ regnu ⁊ vitam eripuit. q̄ paulo post sine filio desiderato ma-
 oemetē fratre reliquit beredem. Is flaccis id est walachis fortissimis ⁊ bellicosissimis nationib⁹ transda-
 nubiu vt ante diximus late dominantib⁹ bello attritis tributa graua impauit. nonnullos in asia turchozu
 regulos armis regnisq; penitus spoliavit. xpianos sub impio suo degentes q̄durissime afflixit. Macho-
 mete mortuo amuratem eius filiu qui du per id tempus in asia moreret. audita patris morte in tracia tra-
 jcere conate ipator grecoz. phibuit. diu muscapha q; reliquu ex pazeite filijs vt rez potiret emisit ⁊ sum-
 ma ope psecutus est. Sed muscapha pugna supato ⁊ interempto amurates victoria vniuersum regnu co-
 secutus thessalonicā illustre grecie vrbe qua in veneti possidebat vi captā expugnatoq; penitus dirupuit
 eaq; victoria auct⁹ epiru atq; echolia no obscuras puincias reliquo regno adiecit. Illiricorum agros va-
 stauit. oppida multa vi cepit dirupuit atq; incendit. vxoribus more gentis q̄ pluribus iunctus est. Inter
 quas Georgij seruie dispoti filiam duxit. nec diu post immemor affinitatis aduersus eum duxit exercitus
 Georgius impar generi potentie furentemq; veritus. hostem relicto vno ex filijs qui cum presidio Sme-
 dram tueret. cum coniuge ceterisq; liberis ac gentis sue sacerdotib⁹ in hungaria profugit. Expugnata est
 tamen Smederoma ac direpta ⁊ dispoti filio lumen ademptu. Georgius patria pulsus diu apud hunga-
 ros exulauit. Johannes huiades iam per arma clarus sepe cum exercitu Seruam ingressus plurimis
 cladibus Turchos affectit. eorumq; duces acie conflixit. veru quis Seruie magnam partem recuperauit